

Если автору удастся найти источники финансирования своего участия в конгрессе за пределами института, то ему очень хотелось бы поделиться опытом работы по следующим направлениям, которые накоплены в развитии нашей кафедры.

- Инициирование совместных региональных проектов. Сегодня совместно с региональным представительством НАН Украины мы разрабатывает по запросу мэрии г. Шостка проект «Региональная программа «Я стану менеджером своего будущего».
- Использование возможностей международного сотрудничества для развития регионального образования (по внедрению новых курсов при технологической и информационной
- поддержке донорских и благотворительных образовательных организаций, по включенности в Интернет проекты с использованием информационной, технологической, организационной поддержкой международных образовательных программ, и в первую очередь программы IATP проекта IREX США).
- Оказанию помощи среднему звену регионального образования во включении в проектные технологии.

При этом нам очень бы хотелось изучить российский опыт и перейти к активному сотрудничеству с российскими партнерами в реализации совместных проектов.

Бриченко Ю. І.

Гендерні стереотипи та їх прояви у сфері зайнятості.

Після здобуття незалежності у 1991 році Україна йде шляхом створення громадського, демократичного суспільства, в якому людина, її життя і здоров'я, честь і гідність мають найвищу соціальну цінність. Рівень демократичності будь-якого суспільства

й цивілізованості людських взаємин визначається цілою низкою критеріїв, із них найсуттєвіший - забезпечення прав та свобод для всіх громадян незалежно від статі, віку, національної чи соціальної приналежності. Рівність прав і свобод людини і громадянина, включаючи рівність чоловіків і жінок, визначається і гарантується конституційно-правовими актами України. Проте закріплення рівноправ'я в правових нормах ще не є гарантом рівноправ'я на практиці. Спостерігається деякий парадокс, коло не дивлячись на проголошення демократичного шляху розвитку, жінки в наш час все ще залишаються у значно гіршому становищі ніж чоловіча стать у багатьох сферах життя, і таке становище існує майже у всіх країнах. Сьогодні вони позбавлені багатьох можливостей в економічному і політичному житті, недостатньо можуть реалізувати свій науковий, освітній та професійний потенціал, порівнюючи з чоловіками. Тобто має місце латентна дискримінація, коріння якої – у громадській свідомості, стереотипних уявленнях про ролі чоловіків та жінок у суспільстві.

На жаль, наше суспільство знаходиться в полоні гендерних стереотипів, патріархальних по своїй сутності. Такий світогляд сприймає особистість жінки лише у зв'язку з функціями материнства, родини, із сімейним добробутом, відводить для неї як сферу діяльності, в основному, родину. Причому ця сфера декларується для жінки як головна, тим самим у всіх інших сферах – в праці, політиці, в прийнятті важливих для суспільства рішень – їй відводиться "другорядна" після чоловіка роль. Гендерні стереотипи, що зберігаються на соціальному рівні, заважають ефективному включенню жінок у сферу виробництва, науку, в економічне і політичне керування суспільством. Вони перешкоджають не тільки особистому розвитку кожної жінки, але й гальмують демократичні перетворення в країні. Дослідженням гендерних стереотипів займалися західні вчені: Дж. МакКі, А. Шерис, Д. Хартлі, а також українські: Т. В. Виноградова, В. В. Семенов, Н. В. Лавриненко та ін. Останнім часом все частіше учені — психологи, соціологи, управлінці — вивчають гендерні відмінності у зв'язку з політико-соціальними проблемами статі,

специфікою їх виявів за ринкових умов, стосовно можливостей реалізації особистості як фахівця, лідера, політичного діяча тощо.

У своїй роботі я б хотіла більш детально розглянути проблему положення жінок на ринку праці в сучасних умовах. Ця проблема активно вивчалася Хоткіною З. А., Лібановою Е., Яременко О. О., Ржаниціною Л. С., та інш. дослідження яких, мають важливе наукове та практичне значення.

Праця та зайнятість відносяться до ключових галузей життєдіяльності людини. Суспільно-продуктивна праця жінок, їхня професійна діяльність — основа гендерної рівноправності в суспільстві і родині. З іншого боку, успішність реформування економіки України знаходиться в прямій залежності від трудової активності жінок, що уже кілька десятиліть складають більшу половину всієї сукупної робочої сили в українській економіці.

Не дивлячись на дуже високе, майже гранично можливе включення жінок в трудову галузь (4/5 жінок працездатного віку належать до економічно активного населення, тобто працюють або активно зайняті пошуком роботи)[3], їх становище на ринку праці характеризується негативною стабільністю. Проведений аналіз статистичних даних, наукової літератури, публікацій у засобах масової інформації, виступів державних діячів, вчених та інших джерел дає можливість виділити основні проблеми жінок, з якими вони стикаються у цій сфері:

- жіноче безробіття, фемінізація бідності. Перехід до ринкових відносин посилює конкуренцію на ринку праці і жіноча робоча сила, як показала практика, скорочується в першу чергу. В умовах дефіциту робочих місць жінки частіше програють у конкурентній боротьбі, і не тому, що вони гірші працівники, а в силу поширеності стереотипу, що "коли роботи на усіх не вистачає, то в першу чергу необхідно нею забезпечити чоловіків". На 1 грудня 1998 року серед офіційно зареєстрованих безробітних жінки склали 52%. Причому, половина з них має вищу або середню фахову освіту; 40% безробітних жінок знаходяться в розквіті сил — у віці до 30 років (чоловіків цього віку серед безробітних — 35%)[7].

- Зростання диференціації доходів як наслідок структурних диспропорцій в оплаті праці. Протягом останнього періоду нашої

історії заробітна платня жінок складає в середньому близько 65-70 % заробітної плати чоловіків. Ще істотніше гендерні розходження в доходах населення в цілому. Практично у всіх вікових групах рівень доходів чоловіків значно перевищує рівень доходів жінок (у середньому в 1,6 рази)[6].

- Концентрація жінок на менш престижних і низькооплачуваних посадах. Звичайно в Україні однакова винагорода за однакову працю закріплена законодавством, але проблема полягає в іншому: у фемінізації низько сплачуваних робіт. При однаковому рівні освіти жінки, як правило, займають менш престижні і гірше оплачувані посади. Така ситуація спостерігається в усіх без винятку галузях економіки. Жінкам на ринку праці в основному відведений так званий "вторинний" сектор низькооплачуваних посад. Найбільша концентрація жінок спостерігається в галузях, які за характером праці відносяться до сфери обслуговування. Так, у торгівлі працюють 75% жінок, у системі освіти — 74%, у сфері охорони здоров'я — 80%, у громадському харчуванні — 84% [7].

- Незначна роль жінок у процесі прийняття рішень, низький рівень представництва жінок у складі керівництва підприємствами та організаціями. Загальна структура зайнятості жінок має форму піраміди: чим вище соціальний статус посади, тим менше на цих посадах жінок. Суспільна свідомість на превеликий жаль не приймає жінку в ролі керівника, вважаючи її чисто чоловічою. Навіть тоді, коли жінка стає керівником, формальним лідером, вона змушена переборювати бар'єр суспільного неприйняття, їй потрібно щодня підтверджувати свої професійні й особистісні якості. Планка вимог до неї набагато вище, ніж до чоловіка-керівника.

Разом з тим, об'єктивні оцінки фахівців свідчать, що жінки потенційно здатні і самостійні як керівники, в них краще розвита інтуїція, їх інтелектуальні, організаторські якості. Крім того жінки мають значний освітній і загальнокультурний потенціал, що при відповідних сприятливих умовах вони могли б з успіхом використовувати й у сфері керування. Від цього виграли б не тільки жінки (з погляду самореалізації і розкриття своїх творчих

можливостей), але і все суспільство в цілому, одержавши грамотних, ініціативних, раціонально мислячих керівників, здатних вивести нашу країну з економічної кризи.

- Проблеми відсутності правового регламентування домашньої праці жінок. Актуальною проблемою для жіноцтва є їх подвійна зайнятість. Однією з причин того, що жінка стала найбільш уразливим прошарком населення у сфері діяльності є необхідність поєднання сімейних та професійних функцій. Обтяженість жінок домашньою працею та вихованням дітей не дає їм розвивати свої здібності та талант, бути ведучими фахівцями, займати керівні посади. Професійна активність жінок нерідко суперечить їх материнським обов'язкам і навпаки. В Україні, за даними соціологічних опитувань, робочий час загалом рівномірно розподілений між чоловіками й жінками: на діяльність, що приносить грошовий чи натуральний прибуток, на частку чоловіків припадає 49% (при 45% зайнятості), а на частку жінок — 51% загального обсягу (при 55% зайнятості у сфері народного господарства). Окрім того, жінка витрачає на домашню роботу 3 години щодня в будні та 5-6 годин у вихідні дні. Таким чином, жінка в середньому зайнята різними видами робіт майже на 25% часу більше, ніж чоловік[5].

І це ще не є вичерпний список тих проблем з якими доводиться стикатися жінкам на ринку праці. Окрім вище названих проблем існують і інші, а саме: низький рівень знань жінками правових норм у сфері праці та зайнятості; негативний вплив процесу приватизації на становище жінок; недостатня представленість жінок у сфері приватного бізнесу; проблеми праці жінок у неформальному секторі та тіньовій економіці; правові проблеми регламентації прав жінок у певних сферах, зокрема при роботі в правоохоронних органах; проблеми професійної освіти жінок; правові аспекти соціального страхування та соціальної підтримки; сексуальні домагання на робочому місці; проблеми трудової міграції жінок, а також примусової праці жінок, у тому числі за кордоном.

Підбиваючи підсумки, можна стверджувати, що існуюча модель гендерного становища в суспільстві не відповідає існуючим

суспільним потребам, зокрема в сфері зайнятості, і тому вона має бути замінена новою, яка базуватиметься на партнерстві та рівному розподілі прав та обов'язків між жінками та чоловіками. Не можна сказати, що держава не робить ніяких кроків щодо формування гендерної політики та сприяння запровадженню ідей гендерної рівності та справедливості у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Про протилежне свідчить низка нормативно-правових документів, які пов'язані з розвитком та впровадженням політики щодо жінок та гендерної політики. Створення законодавчої бази забезпечення гендерної рівності у суспільстві є важливим напрямком розвитку держави. Проте, на жаль, юридичне закріплення рівних прав не є гарантією досягнення гендерної рівності на практиці. Той факт, що в Україні жінки та чоловіки мають рівні права, є тільки передумовою для встановлення реальної рівноправності. Надзвичайна складність гендерних проблем потребує комплексного підходу до свого вирішення. Важливим в утвердженні гендерної рівноправності є перш за все необхідність змін у ментальності жінок і чоловіків, зміни чоловічих стандартів, звернених до традицій патріархальності, подолання патріархальних звичаїв у ставленні до визначення традиційних ролей чоловіка й жінки і на індивідуальному, і на громадсько-політичному рівнях. Тому сприяння долаю традиційних гендерних стереотипів, творенню нових форм і загальнолюдських стандартів до жінок і чоловіків, гендерної культури нового взірця повинно здійснюватись як на рівні представницьких, виконавчих, судових органів державної влади, так і засобами масової інформації, галузями освіти та виховання. Це потреба перебудови України у контексті світової спільноти, створення нових форм міжнародного спілкування та міжнаціональних відносин, це важливий аспект розвитку людського потенціалу, розвитку демократичного суспільства.

Список літератури

1. Гончарова Н. Гендерные аспекты трудового поведения молодых специалистов на рынке труда // Другое поле. Социальные практики / Под ред. Е. Л. Омельченко, С. А. Перфильева –

Ульяновск: Изд-во Гос. научного учреждения "Средневолжский научный центр", 2000. – С. 256-265.

2. Дайджест теоретических материалов информационного листка "Посиделки" 1996 – 98 гг. – Санкт-Петербург, 1998.

3. Жінки на ринку праці України в період реформування економіки: правовий та соціальний аспекти. – Х., 1999.

4. Кравченко Б. Гендерні аспекти державної служби: Монографія. – К., 2002.

5. Лавриненко Н. В. Женщина: самореализация в семье и обществе (Гендерный аспект). – К.: ВИПОЛ, 1999.

6. Левченко К. Б. Гендерна політика в Україні: визначення, формування, управління: Монографія. – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003.

7. Мірошніченко О. Жінки України та ринок праці: збірник матеріалів Національної Тресторонньої конференції "Жінки на ринку праці України" – К., 1998.

8. Хоткина З. А. Гендерная асимметрия в сфере занятости. / Материалы Первой Российской школы по женским и гендерным исследованиям "Валдай – 96" – М.: МЦГИ, 1997.

Бушман И.А.

Сумской государственной университет

Ценностные ориентации личности

В современной философской, социологической, психологической, культурологической мысли существует множество определений культуры. По подсчетам А. Кребера и К. Клакхона только в западной науке их более 180. Однако из многочисленных определений культуры в данной статье используется аксиологическая концепция культуры как имеющую наибольшие эвристические возможности для решения актуальнейшей проблемы современного образования - проблемы